

HKZ 412

DENİZ TİCARETİ – SİGORTA HUKUKU

PROF. DR. KEMAL ŞENOCAK

PROF. DR. HAKAN KARAN

DENİZ TİCARETİ HUKUKU DERSLERİ

1. HAFTA

I. DENİZ TİCARETİNİN ÖNEMİ

19. yüzyılın sonlarından itibaren dünya deniz ticaret hacmindeki büyüme, dikkat çekmeye başlamıştır. Büyüme, özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren olağanüstü boyutlara ulaşmıştır. Bilim ve teknolojiye yaşanan gelişmelere paralel şekilde oldukça karmaşık, sofistike, ileri teknik özelliklere sahip ve çok geniş hacimli gemilerin inşa edilmeye başlanması, bu büyümeyi daha da hızlandırmıştır. Günümüzde dünya ticaretinin yaklaşık % 90'ı deniz ticareti yoluyla yapılmaktadır.

II. DENİZ TİCARETİ HUKUKUNUN NİTELİĞİ VE YERİ

Deniz ticareti hukuku, deniz hukukunun bir alt koludur.

Deniz hukuku, çok genel bir ifadeyle; gemilerin denizde seyrüseferi ile ilgili konuları özel olarak düzenleyen bir hukuk dalı olarak tanımlanabilir. Bir başka deyişle, Deniz Hukuku, deniz ile gemiyi birlikte ilgilendiren konuları düzenleyen bir hukuk dalıdır. Deniz ticareti hukukunun yerine dair görüşler aşağıdadır:

A –Deniz hukukunun bir koludur.

B – Seyrüsefer Hukukunun bir koludur.

C – Ticaret Hukukunun bir koludur.

Neticeten, deniz ticareti hukuku, denizde seyrüsefer hukukundan daha fazla bir şeyi ifade eder ve asli karakteri itibarıyla, deniz ticaretinin özel hukuku olup, denizde seyrüsefere ilişkin bazı kuralları da içine alır.

III. DENİZ TİCARETİ HUKUKUNUN ÖZELLİKLERİ

A – Deniz ticareti hukuku kendisine has bir alandır. Diğer özel hukuk kollarında görülen kurallardan farklı, ayrı, özel bir takım kurallardan oluşur. Bunun sebebi, denizin, deniz yolculuğunun ve deniz yoluyla ticaretin özelliklerine dayanır.

1 – Denizin ve deniz yolculuğunun zararları ve tehlikeleri büyüktür

2 – Gemi ve yükün değeri büyüktür.

3 – Denizde taşıma tekniği ve bu teknikte meydana gelen değişimler önem arz eder.

B – Deniz ticareti hukuku muhafazakar bir yapıya sahiptir

C – Deniz ticareti hukuku milletlerarası bir niteliğe sahiptir

Deniz ticareti hukukunun kodifikasyonu ve milletlerarası sözleşmelerin kabulü süreci, bugün daha da hızlanmış ve önem kazanmıştır.

IV. DENİZ TİCARETİ HUKUKUNUN KAYNAKLARI

Çok sayıda milletlerarası sözleşmeler ve kanunlar deniz ticareti hukukunun kaynaklarını oluşturmaktadır. Aşağıda önem arz eden bazı milletlerarası sözleşmeler ve kanunlar sayılmıştır. Ayrıca, yüzlerce tüzük ve yönetmelik mevcuttur.

A) MİLLETLERARASI SÖZLEŞMELER

Deniz ticareti hukukuna dair çok sayıda milletlerarası sözleşme mevcuttur. Burada hepsini saymak mümkün olmamakla beraber önemi dolayısıyla aşağıda bir kısmına yer verilmiştir.

- 1- Denizde Kurtarma ve Yardım İşlerine Dair Bazı Kaidelerin Birleştirilmesi Hakkında 23/9/1910 tarihli Brüksel Sözleşmesi (27/5/1967 tarihli Protokolle)
- 2- Kurtarmaya Dair Milletlerarası Sözleşme (Londra Sözleşmesi) (28/4/1989)
- 3- Denizde Çatmalara Dair Bazı Kuralların Birleştirilmesi Hakkında 23/9/1910 Tarihli Brüksel Sözleşmesi.
- 4- Konişmentoya Dair Bazı Kaidelerin Birleştirilmesi Hakkında 25/8/1924 Tarihli Brüksel Sözleşmesi
- 5- 1978 BM Denizde Eşya Taşıma Sözleşmesi (Hamburg Kaideleri)
- 6- 1924 Tarihli Gemi Maliklerinin Mesuliyetlerinin Tahdidi ile İlgili Bazı Kaidelerin Birleştirilmesi Hakkında Brüksel Sözleşmesi
- 7- 1976 Tarihli Deniz Alacaklarına Karşı Sorumluluğun Sınırlandırılmasına Dair Milletlerarası Sözleşme
- 8- Deniz Ticareti Vasıtalarının Rehin ve İmtiyazları İle İlgili Bazı Kaidelerin Birleştirilmesi Hakkında 1926 Brüksel Sözleşmesi

- 9- Devlet Gemilerinin Muafiyetleri İle İlgili Bazı Kaidelerin Birleştirilmesi Hakkında 1926 Brüksel Sözleşmesi
- 10- 1952 Tarihli Çatma ve Diğer Deniz Seyrüseferi Olaylarından Doğan Ceza Davalarında Selahiyet Hakkında Brüksel Sözleşmesi.
- 11- 1952 Tarihli Çatmadan Doğan Hukuk Davalarında Selahiyet Hakkında Brüksel Sözleşmesi.
- 12- Deniz Gemilerinin İhtiyaten Haczine Dair Kaidelerin Birleştirilmesi Hakkında Brüksel Sözleşmesi
- 13- 1992 Tarihli Petrol Kirliliğinden Doğan Zararın Hukuki Sorumluluğu İle İlgili Uluslararası Sözleşme.
- 14- 1992 Tarihli Petrol Kirliliği Zararının Tazmini İçin Bir Uluslararası Fonun Kurulması İle İlgili Uluslararası Sözleşme
- 15- 1974 Denizde Can Emniyeti Sözleşmesi (SOLAS, Safety of Life at Sea)
- 16- 1972 Denizde Çatışmayı Önleme Tüzüğü (COLREG)
- 17- 1966 Milletlerarası Yükleme Sınırı (Free Board, LoadLine) Sözleşmesi – 1988 Protokolü
- 18- Hükümetlerarası İstişari Denizcilik Teşkilatı (IMCO) Kurulmasına Dair 1948 Cenevre Sözleşmesi.
- 19- Deniz Yoluyla Yolcu ve Bagajlarının Taşınmasına Dair 1974 Atine Sözleşmesi
- 20- İnşa Halinde Gemiler Üzerindeki Hakların Tesciline Dair 27/5/1967 tarihli Brüksel Sözleşmesi.
- 21- Gemilerin Denizleri Kirletmelerinin Önlenmesine İlişkin Milletlerarası Sözleşme (MARPOL 73/78)
- 22- Denizde Arama ve Kurtarma Sözleşmesi (SAR 1979)
- 23- Gemiadamlarının Eğitim, Belgelendirme ve Vardiya Standartları Hakkında Sözleşme (STCW 1978)
- 24- Uydular Aracılığı İle Deniz Haberleşmesi Milletlerarası Teşkilatı Sözleşmesi (INMARSAT 1978)
- 25- 1993 Deniz Hukukunda İmtiyaz ve İpoteklere Dair Cenevre Sözleşmesi
- 26- 1996 HNS Tehlikeli ve Zararlı Maddelerin Deniz Yoluyla Taşınmasından Doğan Zararlar İçin Sorumluluk ve Tazminata Dair Milletlerarası Sözleşme
- 27- 1999 Gemilerin İhtiyati Haczi Cenevre Sözleşmesi

B) KANUNLAR

1- Türk Ticaret Kanunu (13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı)

1/7/2012 tarihinde yürürlüğe giren TTK'nun "Deniz Ticareti" isimli 5. Kitabı, Türk Deniz Ticareti Hukukunun en önemli kaynağını oluşturmaktadır. 6102 sayılı TTK'nun yürürlüğe girmesiyle birlikte 6762 sayılı Eski TTK yürürlükten kaldırılmıştır. "Deniz Ticareti" kitabının en önemli özelliği, deniz ticaret hukuku alanındaki milletlerarası sözleşme hükümleriyle sağlamış olduğu uyumdur.

TTK'nun "Deniz Ticareti" isimli kitabı, aşağıda gösterilen 8 kısım hâlinde ve toplam 470 maddeden oluşmaktadır. Kısımlar da kendi içinde bölümlere ayrılmaktadır. "Deniz Ticareti" kitabı, TTK'nun yaklaşık 1/3'ünü oluşturmaktadır.

- Birinci Kısım : Gemi
- İkinci Kısım : Donatan ve Donatma İştiraki
- Üçüncü Kısım : Kaptan
- Dördüncü Kısım : Deniz Ticareti Sözleşmeleri
- Beşinci Kısım : Deniz Kazaları
- Altıncı Kısım : Gemi Alacakları
- Yedinci Kısım : Sorumluluğun Sınırlandırılması ve Petrol Kirliliği Zararının Tazmini
- Sekizinci Kısım : Cebri İcraya İlişkin Özel Hükümler

2- Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun

3- 14/4/1341 sayılı 618 sayılı Limanlar Kanunu

4 – 6/11/1981 tarih ve 2548 sayılı Gemi Sağlık Resmi Kanunu

5 – 9/2/1982 tarih ve 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu

6 – 9/8/1983 tarih ve 2872 sayılı Çevre Kanunu

7 –22/3/1971 tarih ve 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu

8 – Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında 1/11/2012 tarihli ve 655 Sayılı KHK.

9 – 16/12/1999 tarih ve 4490 sayılı Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu

10 – 3/3/2005 tarihli ve 5312 sayılı Deniz Çevresinin Petrol ve Diğer Zararlı Maddelerle Kirlenmesinde Acil Durumlarda Müdahale ve Zararların Tazmini Esaslarına Dair Kanun

11 – 815 sayılı Türkiye Sahillerinde Nakliyatı Bahriye (Kabotaj) ve Limanlarla Karasuları Dâhilinde İcraı San'at ve Ticaret Hakkında Kanun (Kabotaj Kanunu)

12 – 10/06/1946 tarihli ve 4922 sayılı Denizde Can ve Mal Koruma Hakkında Kanun

13 – 03.03.2005 tarihli ve 5312 sayılı Deniz Çevresinin Petrol ve Diğer Zararlı Maddelerle Kirlenmesinde Acil Durumlarda Müdahale ve Zararların Tazmini Esaslarına Dair Kanun

14 – 10/07/1940 Tarihli ve 3894 sayılı Denizde Zabt ve Müsadere Kanunu